

1. 14081

BIULETYN

HISTORJI SZTUKI

I KULTURY

KWARTALNIK WYDAWANY
PRZEZ ZAKŁAD ARCHITEKTURY
POLSKIEJ I HISTORJI SZTUKI
POLITECHNIKI WARSZAWSKIEJ

WRZESIEŃ 1934

WARSZAWA

R. III. Nr. 1

Z ZASIŁKIEM FUNDUSZU KULTURY NARODOWEJ.

150

Biuletyn Historji Sztuki i Kultury.
Kwartalnik wydawany przez Zakład Architektury Polskiej
i Historji Sztuki Politechniki Warszawskiej

Wrzesień 1934

R. III. Nr. 1

S p i s z e c z y.

I. Witold Kieszkowski — Wyniki wymiany wydawnictw z instytucjami naukowymi zagranicą	str. 1
II. Ks. Biskup A. Laubitz — O początkach kościoła gnieźnieńskiego w świetle ostatnich badań wykopaliskowych	9
Ks. Szczesny Dettloff — Na marginesie wystawy dzieł Wita Stosza w Norymberdze 1933	25
Lech Niemojewski — Wyspiański - architekt	42
Recenzje i omówienia:	
H. Jasiński: Dawna kamienica krakowska. Jej układ i wnętrze (R. Piotrowski)	51
A. Goldschmidt: Die Bronzetüren von Nowgorod und Gnesen (M. Walicki)	59
Książki nadesłane do redakcji	62
Kronika	64
Z kroniki żałobnej	66

KOMITET REDAKCYJNY: prof. dr. Oskar Sosnowski, Witold Kieszkowski mg. ph., inż. arch. Franciszek Piaścik, dr. Juljusz Staryński, dr. Michał Walicki, inż. arch. Jan Zachwatowicz.

REDAKTOR ODPOWIEDZIALNY: Witold Kieszkowski mg. ph.

STALI KORESPONDENCI: dr. Gwido Chmarzyński (Toruń), ks. prof. dr. Szczesny Dettloff (Poznań), dr. Tadeusz Dobrowolski (Katowice), dr. Józef Dutkiewicz (Łuck), dr. Karol Estreicher (Kraków), dr. Zbigniew Hornung (Lwów), dr. Stanisław Lorentz (Wilno), dr. Ksawery Piwocki (Lublin).

Redakcja i Administracja: Warszawa, Koszykowa 55, tel. 8-51-08. Konto czekowe w P. K. O. 30711.

Prenumerata: w kraju — rocznie Zł. 8, półrocznie Zł. 4; zagranicą — rocznie Zł. 10, półrocznie Zł. 5.

Nr. 1 rocznika III-go: w kraju — Zł. 3, zagranicą — Zł. 4.

B I U L E T Y N

HISTORJI SZTUKI I KULTURY

WYDAWANY PRZEZ ZAKŁAD ARCHITEKTURY POLSKIEJ
i HISTORJI SZTUKI POLITECHNIKI WARSZAWSKIEJ

Wrzesień 1934

WARSZAWA

R. III. Nr. 1

I

Z. A. P.

WYNIKI WYMIANY WYDAWNICTW Z INSTYTUCJAMI NAUKOWEMI ZAGRANICĄ.

Myśl zorganizowania stałej wymiany wydawnictw z pokrewnymi instytucjami w kraju i zagranicą zrodziła się wraz z zapoczątkowaniem przez Zakład działalności wydawniczej. Dla osiągnięcia lepszych wyników i wykazania się znaczniejszym dorobkiem wydawniczym, do wymiany przystąpiono dopiero w maju 1931 r. Specjalnie w tym celu wydrukowane prospekty dwujęzyczne wraz z odpowiednimi listami rozesłane zostały w liczbie około 300 egz. do różnych instytucji zagranicznych. W rezultacie nawiązany został stały kontakt wymienny z 68 instytucjami zagranicznymi. Równocześnie zorganizowana została wymiana ze wszystkimi pokrewnymi instytucjami polskimi. W artykule niniejszym omówiona zostaje wymiana zagraniczna, z pominięciem wydawnictw, uzyskanych na drodze wymiany krajowej.

Ogólny bilans wymiany przedstawia się pod każdym względem korzystnie. Biblioteka Zakładu rozrosła się poważnie; znajdują się w niej obecnie wydawnictwa wartościowe. Specjalnie cennym nabytkiem okazały się publikacje rzadka tylko ukazujące się w sprzedaży, jak wydawnictwa periodyczne różnych instytucji naukowych, zazwyczaj nie reprezentowane w naszych bibliotekach publicznych, lub dySSERTacje doktorskie zarówno uniwersyteckie jak i politechniczne. Rzecz jasna, że Biblioteka, powiększana w głównej mierze dziełami, uzyskiwanymi przez wymianę, wobec

braku dotacji, umożliwiającej uzupełnianie zbiorów drogą zakupów, nie posiada charakteru księgozbioru, gromadzonego planowo, w określonych kierunkach. Wynika stąd dość znaczna przypadkowość w doborze treści, duże luki i bardzo szeroki zakres tematyki, obejmujący poza historią sztuki, architekturą i historią kultury, także etnografię, historję, archeologję przedhistoryczną, a nawet w pewnych wypadkach i nauki przyrodnicze. Dzięki temu zbiory biblioteczne Zakładu zainteresować mogą nie tylko historyków sztuki, ale i przedstawicieli innych dziedzin wiedzy.

Ważkie wyniki osiągnięte zostały dzięki wymianie i w innej, szerszej dziedzinie. Wszystkie wydawnictwa Zakładu, zaopatrzone w streszczenia w językach obcych, rozchodzą się w 100 blisko egzemplarzach po całej Europie, wchodzą do księgozbiorów publicznych i spełniają w ten sposób misję propagandową. W zrozumieniu znaczenia takiej właśnie propagandy polskiej nauki i kultury zagranicą, Wydział Prasowy Ministerstwa Spraw Zagranicznych udzielał Zakładowi w ubiegłych latach subsydjów, dzięki którym pokryte zostały koszty, związane z zorganizowaniem wymiany oraz przygotowaniem i drukiem streszczeń w językach obcych. Obecnie Zakład korzysta z wydajnej pomocy Międzynarodowego Biura Wymiany Wydawnictw przy Bibliotece Narodowej, które zajmuje się bezpłatną ekspedycją wydawnictw zagranicę, a po skasowaniu zaśłków Ministerstwa Spraw Zagranicznych, rozmiary streszczeń w językach obcych, dołączanych do Biuletynu i innych wydawnictw, dostosować musiał do swych skromnych możliwości finansowych.

Przechodząc do bliższego omówienia wyników wymiany, zaznaczyć należy, że najłatwiej może dało się nawiązać kontakt wymienny z Niemcami, i tutaj wyniki, zarówno jeśli chodzi o ilość instytucji (19), jak i o liczbę uzyskanych dzieł, są największe. Na pierwszym miejscu wymienić tu należy *Notgemeinschaft der deutschen Wissenschaft* w Berlinie, centralną instytucję niemiecką, zajmującą się organizacją i finansowaniem badań i wydawnictw naukowych. Wymiana z tą instytucją przyniosła Zakładowi kilka roczników czasopism naukowych, jak: *Repertorium f. Kunstwissenschaft* (r. 1926 — 28, 1931), *Münchener Jahrbuch d. bildenden Kunst* (r. 1929 — 32), *Oberrheinische Kunst* (r. 1925 — 1931), *Schlesiens Vorzeit in Bild u. Schrift* (t. IX), oraz parę luźnych wydawnictw. *Kunstgeschichtliches Seminar der Universität Marburg a. d. Lahn*, jeden z najwspanialej rozwijających się instytutów niemieckich, wzamian za wydawnictwa Zakładu, nadesłał szereg cennych prac, drukowanych w *Marburger Jahrbuch f. Kunstgeschichte*; są to prace: H. Deckerta: *Die lübisch-*

baltische Skulptur im Anfang des 16 Jh.; tegoż autora: Studien zur Hanseatischen Skulptur im Anfang des 16 Jh.; T. Krautheimer-Hess: Die Figurale Plastik der Ostlombardei von 1100 bis 1178 i t. d. — W wyniku wymiany z Uniwersytetami w Berlinie, Frankfurtu n. M., Heidelbergu oraz Politechnikami w Berlinie, Darmstacie, Dreźnie, Monachjum i Stuttgarcie, otrzymał Zakład liczny szereg dyssertacyj doktorskich. Brak miejsca nie pozwala na bardziej szczegółowe omówienie tego działu wydawnictw, obejmujących około 200 pozycji inwentarzowych. Prace te obok problemów z zakresu teorii architektury, jak np. F. Raschkow: Gestaltungsgesetze in der spätgotischen Baukunst (Polit. w Stuttgarcie), K. Witzel: Untersuchungen über gotische Proportionsgesetze (Polit. w Monachjum) lub H. Lömpel: Die monumentale Tonne in der Architektur (tamże), poruszają zagadnienia tak zasadnicze, jak W. Boeck: Oberitalien und Toskana in der Kunst der Renaissance (Uniw. w Berlinie), M. Bühlman: Die Katedrale von Paros und die verwandten Kirchlichen Baudenkmäler. Eine Untersuchung über die Entwicklung der Kreuzkuppelkirche (Polit. w Monachjum); zagadnienia urbanistyczne porusza praca W. Rauda: Der mittelalterliche Stadtgrundriss Dresdens und seine Weiterbildung im Schlossgelände (Polit. w Dreźnie), zaś historią prawodawstwa budowlanego zajmuje się F. Schels w pracy: Die Entwicklung des öffentlichen Baurechtes der K. Haupt- und Residenzstadt München (Polit. w Monachjum). Praca doktorska G. Baumeistra: Das Bauernhaus des Walgaues in Vorarlberg (Polit. w Monachjum) reprezentuje dział budownictwa ludowego, a systematyce typologicznej poświęcone są prace F. Bernsteina: Der deutsche Schlossbau der Renaissance. 1530 — 1618. Typen und Entwicklung seiner Grundrissanlage (Uniw. w Berlinie) i H. C. Berchtenbreitera: Bürgerliche Wohnhausbauten der Barockzeit in Unterfranken (Polit. w Monachjum). Wreszcie z pćród licznych prac o charakterze monograficznym wymienić należy dyssertacje doktorskie Uniwersytetu w Berlinie: F. Röhn: Die Graphik des Giovanni Benedetto Castiglione, F. Baumgart: Hans Holbein d. J. als Bibelillustrator, i t. d. — Politechniki w Stuttgarcie — W. P. Fuchs: Die Abteikirche zu Neresheim und die Kunst Balthasar Neumanns; oraz Uniwersytetu w Frankfurtu n. M. — J. H. Drissen: Die Barockarchitektur der Abtei Weingarten, G. Delbanco: Der Maler Abraham Bloemaert. 1564 — 1651. — Prócz tego Uniwersytet w Heidelbergu, poza dyssertacjami doktorskimi, nadesłał cenne wydawnictwo: Neue Heidelberger Jahrbücher, r. 1924 — 1931, wydawane przez Freunde der Universität und von Historisch - Philosophischen Verein in Heidelberg, zawierające szereg interesujących rozpraw z zakresu historii sztuki.

Wymiana z regionalnymi Towarzystwami niemieckimi przyniosła następujące wydawnictwa: Brunsberga (Braunsberg)—Verein f. Geschichte u. Altertumskunde Ermlands: Zeitschrift f. d. Geschichte u. Altertumskunde Ermlands, t. XXI—XXV, r. 1920—1933, oraz Monumenta Historiae Warmiensis, t. XII, r. 1933; Darmstadt—Historisches Verein für Hessen: Archiv für Hessische Geschichte und Altertumskunde, t. II—XVI, r. 1899—1930, oraz szereg luźnych prac i broszur; Frankfurt n. M.—Verein f. Geschichte und Altertumskunde (za pośrednictwem Biblioteki Miejskiej w Frankfurtu): Archiv für Frankfurts Geschichte, 3 Folge, t. IV—V, VII, IX—XII, oraz 4 Folge, t. II; Iena—Verein für thüringische Geschichte und Altertumskunde: Beiträge zur Kunstgeschichte Thüringens, t. 1—4, r. 1906—1927.

Wreszcie Zakład pozostaje w kontakcie wymiennym z Kulturwissenschaftliche Bibliothek Warburg w Hamburgu, otrzymując wydawnictwo: Vorträge der Bibliothek Warburg (w posiadaniu Zakładu tomy I—IX), oraz niektóre tomy z cyklu „Studien der Bibliothek Warburg”; Museum für Kunst- und Landesgeschichte im Provinzialmuseum zu Hannover nadsyła swe wydawnictwo periodyczne: Jahrbuch des Provinzial-Museums zu Hannover (w posiadaniu Biblioteki N. F., t. 1—6, r. 1926—1931), zaś Provinzialkonservator d. Denkmäler d. Kunst u. d. Geschichte in Ostpreussen w Królewcu nadsyła swe sprawozdania oraz 1-y tom nowej inwentaryzacji Prus Wschodnich, poświęcony zabytkom miasta Olsztyna. Ponadto jednorazowa wymiana dokonana została z Schlesisches Museum der Bildenden Künste we Wrocławiu i Zakład otrzymał wielkie wydawnictwo Braune-Wiese: Schlesische Malerei und Plastik des Mittelalters.

Z pośród instytucji, działających na terenie Wolnego Miasta Gdańska, Zakład pozostaje w stałym kontakcie z Westpreussisches Geschichtsverein, otrzymując stale Zeitschrift des Westpreussischen Geschichtsvereins (z. 52—53, 55—70, r. 1910—1930), oraz Mitteilungen des Westpreussischen Geschichtsvereins (t. 30—32, r. 1931—33).

Nie mniej dodatnio przedstawia się rezultat wymiany wydawnictw, przeprowadzony ze Szwecją. Chociaż nawiązany został kontakt tylko z trzema instytucjami szwedzkimi, publikacje uzyskane z wymiany obrazują dorobek naukowy i wydawniczy szeregu innych jeszcze towarzystw regionalnych, ogniskujących się około trzech wielkich instytucji, jakimi są: Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien w Sztokholmie, Kungl.

Universitets Biblioteket w Uppsali oraz Universitets Biblioteket w Lund. Za pośrednictwem tych instytucji Zakład otrzymuje następujące wydawnictwa ciągłe: Göteborgs och Bohusläns Fornminnesförenings Tidskrift (r. 1930—31), Upplands Fornminnesförenings Tidskrift, wydawnictwa Uniwersytetu w Uppsali i t. d. Oddzielną kategorię wydawnictw stanowią wspaniałe publikacje Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien w Sztokholmie, poświęcone inwentaryzacji i monograficznym opracowaniom poszczególnych zabytków i działów sztuki. Do tej grupy należą przede wszystkim: A. Lindblom: *La peinture gothique en Suède et en Norvège*, L. Tynell: *Skanes medeltida dopfuntar* (inwentaryzacja średniowiecznych chrzcielnic), W. Anderson: *Skanes romanska landskyrkor med breda västtorn*, R. Blomquist: *Studier i Smålands romanska stenkonst*, E. Ekhoﬀ: *St. Clemens Kyrka i Visby*, B. Schnittger och H. Rydh: *Aranaes. En 1100-tals Borg i Västergötland*, S. Ambrosiani: *Gotländska Kyrkoinventarier i cały szereg innych wydawnictw. Znaczna ilość publikacji poświęcona jest archeologii przedhistorycznej, która święci takie triumfy w Szwecji. Ponadto wielkie zainteresowanie budzą wydawnictwa, omawiające prace wykopaliskowe, przeprowadzane nad nieistniejącymi, lub zachowanymi w ruinach zabytkami architektury, oraz studia nad architekturą pałacową z okresu renesansu, ze względu na pewne pokrewieństwa z ówczesną architekturą pałacową w Polsce.*

Z innych krajów skandynawskich zorganizowana została wymiana z Fińskim Towarzystwem Archeologicznym w Helsinkach (Finska Fornminnesföreningen), skąd Zakład otrzymał parę publikacji periodycznych oraz kilka luźnych prac, z których wyróżnia się praca Y. Blomstedta i V. Sucksdorffa: *Karelische Gebäude und Ornamentsmotive*.

Wymiana z Francją objęła 5 instytucji, z których na pierwszym miejscu należy wymienić Université de Strassbourg, znany ze swych licznych wydawnictw, jak *Bibliographie Alsacienne* (t. I—III), cykl publikacji pod nazwą *Serie bleu* i t. d. Z innych instytucji, Paryska Bibliothèque d'Art et d'Archéologie nadsyła stale *Répertoire d'Art et d'Archéologie*, Union Centrale des Arts décoratifs w Paryżu dostarczyła szeregu wydawnictw luźnych, zaś Société archéologique et historique de l'Orléanais w Orléanie nadesłało swoje *Bulletins* (t. XV—XXII) i *Mémoires* (t. 35—36). Wymiana z Académie des Sciences, des Lettres et Belles Arts de Dijon znajduje się obecnie w stadium realizacji.

Z pośród instytucyj belgijskich, Zakład pozostaje w stosunkach wymiennych z Académie Royale des Sciences, des Lettres et des Beaux Arts w Brukselli, otrzymując Bulletins et Mémoires de la Classe des Beaux Arts et des Lettres, z Uniwersytetem w Liège (szereg luźnych publikacyj) oraz z Cercle Archéologique d'Ath et de la région, który nadsyła swe Annales (t. I—XVII, r. 1912—1931).

Szwajcaria reprezentowana jest przez 4 instytucje następujące: Historische und Antiquarische Gesellschaft zu Basel (za pośrednictwem Biblioteki Uniwersyteckiej w Bazylei) — Baseler Zeitschrift für Geschichte u. Altertumskunde (t. 25—32, r. 1926—1933); Bibliothèque Publique et Universitaire de la ville de Genève — Genawa. Bulletin du Musée d'Art et d'Histoire de Genève et de la Société auxiliaire du Musée, etc. (1924—1933, t. II—XI); Antiquarische Gesellschaft in Zürich (za pośrednictwem Zentralbibliothek Zürich) — Mitteilungen der Antiq. Gesellsch. in Zürich (t. 30—31, r. 1925—31); Eidgenössische Technische Hochschule in Zürich — dyssertacje doktorskie.

W Austrii kontakt wymienny z Zakładem utrzymuje — Akademie der Wissenschaften in Wien, nadsyłając Mitteilungen der prähistorischen Kommission (t. I—II, r. 1887—1931), Der römische Limes in Oesterreich (t. XII—XVI, r. 1914—1926), oraz poszczególne tomy Denkschriften d. philosophisch.-histor. Klasse.

Instytucje włoskie reprezentowane są przez Regio Istituto di Archeologia e Storia dell'Arte w Rzymie, którego wydawnictwo Rivista del R. Istituto należy do najbardziej okazałych (t. I—IV, r. 1932); Società Piemontese di Archeologia e Belle Arti w Turynie — Bolletino della Società.... (t. XIII—XVI, r. 1929—1932); R. Istituto Veneto di Scienze Lettere ed' Arti w Wenecji — Atti oraz Memorie (poświęcone przeważnie naukom przyrodniczym). Poza tem z pośród instytutów zagranicznych, działających na terenie Włoch, Zakład przeprowadził wymianę z American Academy in Rome — Memoirs of the American Academy in Rome (t. I—XI, r. 1917—1933 — bogate wydawnictwo poświęcone w głównej mierze sztuce antycznej) oraz z Scuola Romana din Roma, otrzymując interesujące wydawnictwa: Ephemeris Dacoromana. Annuario della Scuola Romana di Roma (t. I—V, r. 1923—1932) oraz Diplomatarium Italicum. Documenti raccolti negli Archivi Italiani (t. I—II, r. 1925—1930).

Wydawnictwa hiszpańskie nadesłały następujące instytucje: Universidad de Granada — Boletín de la Universidad

(t. III — VI, r. 1931 — 34); Junta Superior de Excavaciones y Antigüedades w Madrycie — Memorias (1915 — 29 — głównie wykopaliska z czasów rzymskich) oraz Junta de Iconografía Nacional w Madrycie — parę luźnych prac z zakresu ikonografii.

Wyniki wymiany wydawnictw z krajami słowiańskimi przedstawiają się również dodatnio, z wyjątkiem Rosji, gdzie mimo starań ze strony Zakładu większych rezultatów osiągnąć nie zdołano. Nawiązany został tylko jednorazowy kontakt z Państwowym Muzeum Rosyjskim w Leningradzie i „Otdiełom Iskustvoznaniija” Leningradzkiej Państwowej Akademii. Zakład wzamian za swe wydawnictwa otrzymał szereg cennych wydawnictw, jak Materiały po Etnografii Rossii (t. I — IV, r. 1910 — 29), leżegodnik Rossijskiego Instituta Istorii Isskustw (t. I — II, r. 1921 — 22), szereg luźnych wydawnictw, z których zasługują na wyróżnienie Freski Spasa-Neredicy, sprawozdania muzealne i katalogi wystaw.

W Czechosłowacji Zakład utrzymuje kontakt z 6-a instytucjami: Státní Referát na Ochranu pamiatok na Slovensku w Bratisławie tytułem wymiany nadsyła większe i mniejsze prace swych współpracowników, gdyż własnych wydawnictw nie posiada. Orjentują one o stanie badań na terenach graniczących z Polską i mają dla nas niepoślednią wartość. Archeologické Komise při České Akademii Ved a Umeni nadsyła Památky Archeologické (t. 30 — 34, r. 1918 — 1925); Královská Česká Společnost Nauk w Pradze — Vestník (r. 1929 — 1932); Slovanský Ústav — Ročenka (t. I-III, r. 1928 — 1930), czasopismo Byzantinoslavica (t. I-III, r. 1929 — 1931) oraz parę luźnych publikacyj, między innymi N. Okunev: Monumenta Artis Serbicae (2 z., r. 1928 — 1930); Kruh pro pestování dějin umení w Pradze — Ročenka (r. 1915 — 1931); Seminarium Kondakovianum w Pradze — Seminarium Kondakovianum. Recueil d'Études (t. I-V, r. 1927-32) oraz Recueil d'Études, dédiées à la mémoire de N. P. Kondakov. Poza tem od wypadku do wypadku przeprowadzana bywa wymiana z p. Włodzimierzem Siczyńskim w Pradze.

W Jugosławii przeprowadzona została wymiana z Srpska Kraljevska Akademija Nauk w Beogradzie — Monumenta Jugoslaviae artis veteris. Series prima. Monumenta Serbica artis mediaevalis, t. I. (1933) i pracę luźnych prac; Séminaire d'Études Byzantines de l'Université de Beograd — szereg prac prof. Anastásijewicza; Dr. France Stelè, Spomeniski Konseruator, w Ljubljanie — szereg prac własnych, i M. Kos: Srednjeveski rokopi v Sloveniji.

Z Bułgarii Zakład otrzymuje wydawnictwa od instytucji następujących — Institut Archéologique de Bulgarie w Sofii. Izvestija (t. I-VII, r. 1921-33), Materiali za Istoriata na Sofija (t. II-VI, r. 1912-26), Monuments de l'art en Bulgarie (t. I, 1924), B. D. Filow: L'ancien art Bulgare (1924); Narodni Archeologiczeski Muzej w Sofii — Izdanija na Narodnija Archeologiczeski Muzej (t. 24-25), oraz parę luźnych prac, między nimi Mavrodinov: Ednokorabnata i krstovidnata crkva po blgarskitie zemi do kraja na XIV v. Uniwersytet w Sofii — szereg luźnych prac.

Na Węgrzech Zakład utrzymuje kontakt wymienny z: Országos Magyar Szépművészeti Múzeum w Budapeszcie (Muzeum sztuki) — Evkönyvei (Roczniki — t. II-VI, r. 1921-1930); Zakładem Historji Sztuki Uniwersytetu w Budapeszcie — szereg odbitek i luźnych prac, Archaeologiai Ertesítő (t. XLIV, r. 1930) oraz Henszlmann Blätter. Mitteilungen des Kunsthist. Instituts der Pázmány Universität in Budapest (z. 1-10, r. 1927 — 1930); Magyar Kir. Ferenc József Tudományegyetem w Szeged — Dolgozatok. Travaux de l'Institut archéologique de l'Université à Szeged (t. II. — VIII, r. 1926-32).

Rumunja reprezentowana jest przez 3 instytucje: Comisiunea Monumentelor Istorice w Bukareszcie nadesłała komplet swych bogatych i wartościowych Buletinul (25 tomów); Academia Romana w Bukareszcie — Memoriile Sectionii Istorice (Serja III, t. I-XII) oraz Bulletin de la Section Historique (t. X-XVIII); Institut de l'Histoire de l'Art de l'Université de Cluj — szereg luźnych prac.

Wreszcie Zakład pozostaje w wymianie z Royal Society of Antiquaries of Ireland w Dublinie i otrzymuje czasopismo tego Towarzystwa The Journal of the R. Society of Antiquaries of Ireland (t. 61 — 63, r. 1931 — 33).

Z krajów pozaeuropejskich Zakład utrzymuje kontakt z Metropolitan Museum w New-York, otrzymując piękne wydawnictwo Muzeum p. t. Metropolitan Museum Studies (t. I — IV, r. 1928/33). Ponadto wymienia swe wydawnictwa z Deutsches Institut für Aegyptische Altertumskunde w Kairze (Mitteilungen t. 1 — 4, r. 1931 — 33), oraz Uniwersytetem Hebrajskim w Jerozolimie, korzystając z pośrednictwa Towarzystwa Przyjaciół Uniwersytetu Hebrajskiego w Jerozolimie, w Warszawie.

Witold Kieszkowski.